

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta od 17. 12. 2021. godine imenovana je Komisija za ocjenu master rada pod nazivom *Teatrološki pristup djelu Antigona u srednjoj školi*, kandidatkinje Anđele Mićanović, Studijski program Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, u sljedećem sastavu: prof. dr Sonja Nenezić, članica, prof. dr Vesna Vukićević Janković, članica i prof. dr Dušanka Popović, mentorka. Komisija Vijeću Filološkog fakulteta podnosi izvještaj o ocjeni master rada.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Master rad pod nazivom *Teatrološki pristup djelu Antigona u srednjoj školi* kandidatkinje Anđele Mićanović sadrži 78 stranica i, u skladu s Pravilima studiranja na master studijama Univerziteta Crne Gore, počinje sadržajem i apstraktom na engleskom jeziku, nakon čega slijede cjeline: *Uvod*, *Grčka tragedija i njen kulturološki kontekst*, *Istorija djela Antigona*, *Teatrološka analiza*, *Dramski tekst u predmetnom programu za CSBH jezik i književnost u srednjoj školi*, *Metodologija istraživanja*, *rezultati i diskusija rezultata*, *Predlozi primjene teatrološkog pristupa u srednjoj školi*, *Zaključak* i *Literatura*. U prilogu se nalazi popis grafikona, tabela, kao i anketni upitnici namijenjeni profesorima jezika i književnosti i učenicima u srednjim školama, oba koncipirana u skladu s predmetom i ciljevima istraživanja.

U cjelini *Uvod* kandidatkinja iznosi, prije svega, podatke o djelu i autoru, njihovim posebnostima i značaju, a zatim i o važnosti teatrološkog pristupa za cjelovito upoznavanje i razumijevanje dramskog teksta. Ona ističe da drama *Antigona* naglašava odnos između pojedinca i kolektiva, posebno upostavljaajući sukob jedinke s vlašću, zatim opisuje strukturu i posebnosti drame, te značaj Sofokla i njegovog djela u cjelini. Takođe, ističe značaj teatrološkog pristupa za proučavanju konkretne drame, kao i dramskih djela uopšte: učenici razvijaju emocionalnost, maštu i produbljuju svoje razumijevanje sebe i drugih, stiču književnoteorijska znanja i razvijaju vještinu interpretacije teksta proširujući znanja o

kompoziciji drame, strukturi dramskog teksta i razvoju dramske radnje, povezujući sve navedeno sa scenskim izvođenjem dramskog teksta i razumijevanjem te dimenzije dramskog teksta. U nastavku ističe stvaralački momenat tokom kojeg, nakon analize djela, učenici osmišljavaju priče, izvide inscenacije, biraju i igraju uloge, izražavaju se na sceni i aktivno posmatraju izvođenja drugih učenika. U kombinaciji s literarnim pristupom, kroz analizu i kritičko razumijevanje djela uz pomoć književne teorije i kritike, istraživanje jezičke strukture djela i strukture teksta u cjelini, karaktera, teme, simbolike i konteksta u kojem je drama nastala, dramski tekstovi proučavaju se u cjelini, na kreativan i učenicima zanimljiv način.

U prvom poglavlju *Grčka tragedija i njen kulturološki kontekst*, kandidatkinja detaljnije predstavlja autore i dramatičare tog vremena, tetrološku praksu, njihovu državnu ulogu i kulturološki značaj u vremenu u kojem su nastale, ali i za kasniji razvoj drame i dramskog teksta u cjelini, predstavljajući i tri najpoznatija autora grčkih tragedija: Eshila, Euripida i Sofokla. Atorka u nastavku opisuje teatrološku praksu toga vremena, ističući da su u grčkim tragedijama i komedijama, glumci bili isključivo muškarci koji su igrali sve uloge, pa i ženske likove, te su nosili maske koje su im omogućavale da se brže preoblikuju, a publici da ih prepoznaju. Takođe, ističe značaj obrazovnog uticaja pozorišnih predstava koje su, osim zabave, publiku podsticale na razmišljanje o moralnim i filozofskim pitanjima. U cjelini *Državna uloga i kulturološki značaj* autorka ističe ulogu pozorišta u društvenom životu i njegovu državnu ulogu u antičkoj Grčkoj. Široko opisujući tematiku ovih djela, kandidatkinja ističe da su grčke tragedije, njihova dramska struktura i teme bile inspiracija i uzor mnogim književnicima kroz istoriju, te da je njihov uticaj na svjetsku književnost i umjetnost evidentan.

U drugom poglavlju *Istorija djela Antigona*, kandidatkinja detaljnije govori o samoj tragediji ističući važnost i značaj njene tematike i forme za razvoj grčke tragedije, ali i svjetsku književnost u cjelini. Takođe, ona razmatra njen uticaj na savremene autore, navodeći *Antigonu* kao umjetničku i filozofsku inspiraciju novije umjetničke produkcije i dajući pregled novijeg stavralaštva inspirisanog *Antigonom*.

U trećem poglavlju *Teatrološka analiza* autorka opisuje postupak ove analize ističući da se odnosi na proučavanje različitih aspekata teatra i elemenata koji čine dramski tekst (analiza scenskih smjernica, dijaloga, karakterizacije likova, scenografije, kostima, svjetla, zvuka, režije i dr.), a koji su relevantni za izvođenje ove drame na sceni. Usmjeravajući ih na specifičnost antičke drame i *Antigone*, u nastavku detaljnije analizira elemente drame, posebno likove, povezujući ih s njenim postavljanjem na scenu. Antigona hrabrost i odanost moralnim vrijednostima prikazane su kroz ključne scene, poput njenog plana sahrane brata Polinika, sukoba s Kreontom te njenog suočavanja s posljedicama takvih odluka. Opisujući mjesto i

vrijeme dramske radnje, kao i sve likove ponosob (Kreont, Hemon, Izmena, Tiresija...), kandidatkinja ističe da se ovi likovi kroz ključne scene suočavaju se s moralnim dilemama, sukobima između dužnosti i autoriteta stvarajući detaljnu i univerzalno relevantnu dramu koja čitaoce podstiče na razmišljanje o etičkim pitanjima i posljedicama postupaka. Različite lokacije kao što su dvorana dvorca, grobnica Polinika, trg ili drugi djelovi grada, mogu biti postavljene na scenu prema potrebama pojedinih segmenata drame, predlažući moguće smjernice u skladu s postojećom literaturom (uputstva za akciju i kretanje glumaca tokom različitih scena, osvjetljenje i muzika, postavljanje kulisa i prostora za igru, palata ili trg u Tebi kostimi treba da straogrčkog perioda i tradicionalne grčke tunike, ogrtače i druge odjevne predmete). Osim navedenog, autorka ističe i opisuje značaj dijaloga kojima se otkriva složenost i dubina sukoba između likova, moralnih dilema i ključnih tema koje Sofokle u drami prati.

U četvrtom poglavlju *Dramski tekst u predmetnom programu za CSBH jezik i književnost u srednjoj školi* kandidatkinja analizira zastupljenost dramskog teksta u predmetnim programima namijenjenim nastavi maternjeg jezika i književnosti u gimnazijama i srednjim stručnim školama, predstavljajući vaspitno-obrazovne ishode i ishode znanja koji se donose na dramske tekstove i grčke tragedije u okviru njih. Posebno ističe obrazovno-vaspitni ishod 18 koji se odnosi se na razumijevanje periodizacije književnosti iz istorijske perspektive, fokusirajući se na društveno-istorijske okolnosti i njihov uticaj na autore i nastanak književnih djela. U kontekstu *Antigone*, klasičnog dramskog teksta starog vijeka, učenici su podstaknuti da objasne kako su društveni i istorijski konteksti antičke Grčke uticali na autora, Sofokla, te na formiranje ovog remek-djela. Osim ishoda, u programu su predlažu i konkretnije aktivnosti za proučavanje dramskog djela.

U petom poglavlju *Metodologija istraživanja, rezultati i diskusija rezultata*, predstavljen je metodološki pristup naznačenom problemu, dakle, jasno istaknuti predmet i cilj istraživanja, izložene hipoteze i navedene metode koje su se tokom istraživanju koristile (komparativna metoda, metoda analize i sinteze, deskriptivna metoda). Istraživanje je bilo kvantitativnog tipa realizovano putem anketnih upitnika na relevantnom uzorku nastavnika i učenika. Pitanja u oba anketna upitnika bila su otvorenog i zatvorenog tipa, pri čemu se pitanjima otvorenog tipa nastojao utvrditi odnos nastavnika i učenika prema izučavanju antičke drame putem teatrološkog pristupa, ali i odnos prema literarnom pristupu aktuelnom u interpretaciji dramskih tekstova i njihovoj ulozi u procesu motivacije za čitanje, samom procesu čitanja, analizi i razumijevanja djela i, uopšte, u prihvatanju djela u njegovoj cjelovitosti. Autorka rada nastojala je da, na osnovu mišljenja ključnih učesnika obrazovnog procesa, utvrdi koje su to prednosti i nedostaci teatrološkog i literarnog pristupa u nastavi

drame, polazeći od glavne pretpostavke da se teatrološki pristup u interpretaciji dramskog djela (*Antigona*) u nastavi književnosti u srednjoj školi primjenjuje uz literarni pristup, jer obezbjeđuje razumijevanje posebnosti ove književne vrste, njene povezanosti sa izvođenjem na sceni i razvijanje interesovanja i ljubavi mladih prema drami kao književnom rodu, ali i prema pozorišnoj umjetnosti. Rezultati kvantitativnog istraživanja grafički su prikazani i razvijena je diskusija o svakom pojedinačnom pitanju. Rezultati kvantitativnog istraživanja raspoređeni su u dvije cjeline: *Rezultati istraživanja – učenici* i *Rezultati istraživanja – profesori*, gdje uz kvantitativne podatke, autorka navodi i komentare ispitanika o određenim pitanjima, što istraživanju donekle daje i kvalitativni karakter.

U šestom poglavlju *Predlozi primjene teatrološkog pristupa u srednjoj školi*, autorka razmatra i predlaže nastavne pristupe – metode i interaktivne vježbe za razumijevanje dramskog djela s teatrološkim pristupom u osnovi, navodeći sljedeće: *Čitanje naglas i interpretacija*, *Uloga aktivnog čitaoca i metoda diskusije*, *Razvijanje scenske svijesti i izražajnih sposobnosti učenika*, a kao posebno važnu ističemo cjelinu *Organizacija školske predstave ili produkcije Antigone* (timski rad i organizacija, tehnički aspekti, promocija i izvođenje). Ističemo i cjelinu *Prednosti i izazovi teatrološkog pristupa u srednjoj školi i značaj njegovog uključivanja u nastavu*, u kojoj autorka, koristeći rezultate istraživanja konstatuje da uvođenje teatrološkog pristupa u nastavu književnosti pokazuje niz prednosti kako za učenike, tako i za profesore.

U *Zaključku* kandidatkinja detaljno analizira status postavljenih hipoteza nakon istraživanja konstatujući da je teatrološki pristup u interpretaciji djela *Antigona* prihvaćen od strane većine anketiranih profesora. Oni ističu da doprinosi intenzivnijem razumijevanju strukture i posebnosti dramskog teksta, kao i njegovih vrijednosti, da ima pozitivan uticaj na učenike jer nastavu čini zanimljivijom i njima bližom, kao i da je efikasan u očuvanju učeničkog interesovanja za dramski tekst. Takođe, većina učenika preferira aktivnosti kao što su posmatranje pozorišne predstave i izvođenje i interpretacija djela na sceni, što doprinosi boljem razumijevanju drame. Predmetni programi određeni su kao dobra osnova za razumijevanje i usvajanje programski ponuđenih dramskih djela. Takođe, rezultati istraživanja pokazuju da se većina učenika dodatno zainteresovala za klasičnu grčku dramu i teatar nakon što su se susreli s dramskim djelom *Antigona*. Zaključci u cjelini ukazuju na pozitivan uticaj teatrološkog pristupa na postignuća učenika u razumijevanju, interesovanju i etičkom promišljanju o drami *Antigona*, ali i na prihvatanje dramskih tekstova uopšte.

Tema interpretacije dramskog djela u nastavi izuzetno je zanimljiva, pa kandidatkinja predlaže da se naredna metodička istraživanja usmjere na provjeru efikasnosti pojedinih

metodičkih postupaka i njihovog uticaja na razumijevanje, doživljaj i prihvatanje različitih dramskih vrsta, kao i načina povezivanja različitih umjetnosti (pozorišne, filmske, likovne...) s književno-umjetničkim djelom.

Na kraju rada dat je popis korišćenih izvora i literature, a čini ga recentni naslovi iz oblasti nauke o književnosti, te metodike nastave književnosti – posebno dramskog teksta. Nakon njega slijedi popis grafikona i tabela, kao i anketni upitnici namijenjeni profesorima i učenicima.

Master rad *Teatrološki pristup djelu Antigona u srednjoj školi* kandidatkinje Anđele Mićanović doprinos je sagledavanju nastave drame i pristupa putem kojih se inerpretira u nastavi književnosti, a posebno primjeni teatrološkog pristupa, koji suštinski pripada ovom književnom rodu i najbolje prezentuje dramska književna djela u njihovoj cjelovitosti.

U radu koji je predmet ove ocjene, kao i u pojedinačnim poglavljima, autorka Anđela Mićanović pokazala je da posjeduje znanja iz oblasti književnosti, kao i specijalistička znanja iz metodike nastave književnosti, a definisanjem predmeta i cilja istraživanja, istraživačkog korpusa, metoda i tehnika istraživanja u procesu prikupljanja podataka, kao i njihove obrade i diskusije, te izvođenjem zaključaka, pokazala je da vlada metodologijom naučnog istraživanja na nivou potrebnom za izradu master rada.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da izvještaj prihvati i odobri javnu odbranu master rada kandidatkinje Anđele Mićanović.

Nikšić, 14. oktobar 2024.

KOMISIJA

Prof. dr Vesna Vukićević Janković, članica

Vesna Vukićević Janković

Prof. dr Sonja Nenezić, članica

Sonja Nenezić

Prof. dr Božanka Popović, mentorica

Božanka Popović